

Организация
Объединенных Наций по
вопросам образования,
науки и культуры

При поддержке со стороны
**Фонда ЮНЕСКО для
искоренения допинга
в спорте**

Regional
Anti-Doping
Organization
of
Central
Asia

R A D O C A

Допинг және денсаулық

Допингтің анықтамасы.

Допингке қарсы ережелер.

Дүниежүзілік допингке қарсы кодекске (Кодекс) сәйкес допинг, осы Кодекстің 2.1-2.10 баптарында келтірілген, допингке қарсы ережелерді бір немесе бірнеше дүркін бұзғаны деп анықталады.

Кодексте осындай ереже бұзушылыққа оң нәтиже берген сынамадан басқалар да жатқызылуы мүмкін деп айтылған.

Допингке қарсы ережелерді бұзуға жатады:

- ✓ Спортшыдан алынған сынамада тыйым салынған субстанцияның немесе оның метаболиттері, немесе маркерлердің анықталуы.
- ✓ Спортшының тыйым салынған субстанцияны немесе тыйым салынған әдісті қолдануы немесе қолдануға талпынысы.
- ✓ Сынама тапсырудан қашу, бас тарту немесе сынама тапсыру процедурасына келмеу.
- ✓ Тұратын жері туралы ақпаратты ұсыну тәртібін бұзу.
- ✓ Допинг-бақылаудың кез келген құрамды бөлігін қолдан жасау немесе қолдан жасауға талпыныс.
- ✓ Тыйым салынған субстанцияны немесе тыйым салынған әдісті иемдену.
- ✓ Тыйым салынған субстанцияны немесе тыйым салынған әдісті тарату немесе таратуға талпыныс.
- ✓ Кез келген спортшыға тыйым салынған субстанцияны немесе тыйым салынған әдістітағайындау немесе тағайындауға талпыныс.
- ✓ Ортақтастық (допингке қарсы ережелерді бұзу немесе бұзуға талпынысты қосып, көмектесу, қызықтыру, себептесу, арандату, жасыру немесе әдейі ортақтастықтың кез келген түрі).
- ✓ Тыйым салынған ынтымақтастық (спортшының немесе допингке қарсы ұйымына қарасты, өзге тұлғаның спортшының персоналымен ынтымақтастығы, егер осы персонал допингке қарсы ұйымның қарауына дисквалификация бойынша түссе).

Допингке қарсы ережелерді бұзушылық кез келген сенімді амалмен дәлелденуі мүмкін, соның ішінде зертханалық зерттеулердің нәтижелері мен басқа да дәлелдер — «талдамашылық емес» аталмыш дәлелдер.

Дәлелдерге «спортшының биологиялық паспорты»-нан (спортшының ұзақ уақыт бойы зерттеулері)басқа да дәлелдерді де кіргізуі мүмкін, кінәні мойындаулар, куәлардың түсініктемелері және басқа да құжатталған дәлелдер.

Дүниежүзілік допингке қарсы кодекске сәйкес — әр спортшы жарыстардың допингке қарсы ережелерін орындауға міндетті, себебі олар жарыс өткізілетін спорттық ережелерге жатқызылады. Спортшылар бұл ережелерді жарысқа қатысудың шарты деп түсініп, оларды орындауға міндетті!Допингке қарсы ережелерді білмегені үшін персоналды жауапкершілік артылады!

Допингтік құралдардың классификациясы

Соңғы жылдары фармакологияны, атап айтсақ, дәрумендер ғана емес, күрделі препараттардың қолдану мәселесі бала-жасөспірім спорт аясын да жаулап келеді. Жаттықтырушылар, спортшылар, сондай-ақ ата-аналардың өздері де үздік спорттық нәтижелерге қолжеткізу үшін жас спортшыларға қатысты фармакологиялық құралдарды қолдануды бастады. Осылайша, жас спортшының денсаулығына, спорттық нәтижелерді жақсарту үшін қабылданатын препараттар елеулі залалын тигізеді. Бұл ретте, аталмыш препараттарды қолдану салдары клиникалық тәжірибеде толық зерттелмеген, және жас спортшының денсаулығына болашақта нақты қауіп төндіреді.

1. Анаболикалық стероидтер

Ең қауіпті допингтік құралдар. Кәсіби және өнерпаз спортта кеңінен тараған. Препараттар тізімі айтарлықтай үлкен. Қолданудың түрлі амалдары бар. Инъекциялар, таблеткалар, пластырь және т.б. сулы немесе майлы болады.

Стероидтер бұлшық еттерді өсіріп, күшін арттырады, алайда оның салдары денсаулыққа өте қауіпті.

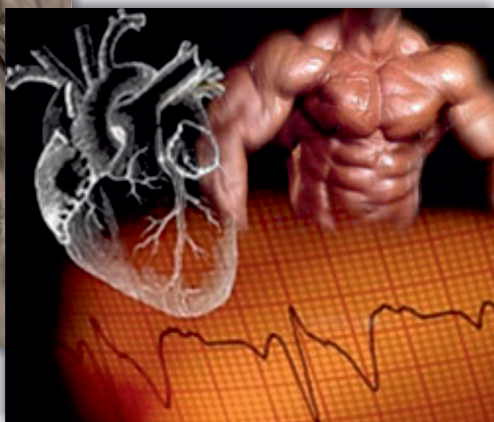
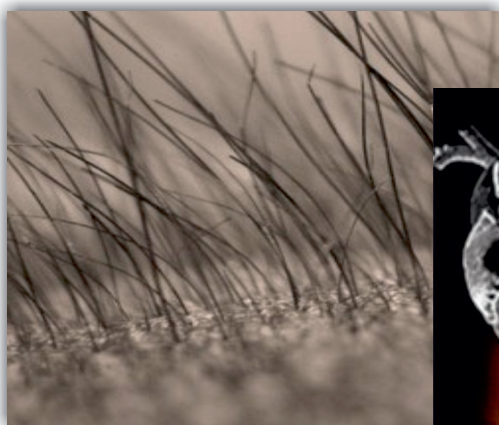
Жасөспірім жаста стероидтерді қабылдау қауіпінің зор болуын білу қажет. Мұндай жаста тұлғалық және жыныстық жетілумен қатар, жеке басының тұлғалық мінездемелердің қалыптасуына стероидтерді қабылдау ықпал етіп, өмір бойы индивидуумға тиесілі болып қалады.

Стероидтерді қабылдайтын жасөспірімдер агрессияшыл, ашушаң болып, депрессия немесе эйфорияға жиі душар болады, өкпешіл, дойыр, шыдамсыз, долданғыш болады. Төтенше жағдайларда зорлық-зомбылық көрсетуге әзір болуы мүмкін.

Стероидтерді қабылдау салдарынан денсаулыққа тиетін зиян:

- ✓ психологиялық тәуелділік,
- ✓ асыра басқыншылық,
- ✓ көңіл-күйдің тез аусуы,
- ✓ бауыр аурулары,
- ✓ жүрек-тамыр жүйесінің аурулары,
- ✓ артериялық қан қысымының көтерілуі,
- ✓ акне,
- ✓ сексуалды жанама әсер

Анаболикалық стероидтерді қабылдау ерлерге мынадай салдары бар:

- ✓ аталық ұрық безінің кішіреюі
- ✓ шәуеттің өндірілуінің төмендеуі
- ✓ сексуалдық әуестіктің бұзылуы

әйелдерге:

- ✓ дауысының жуаңдауы
- ✓ беті мен денесіне шектен тыс шаш өсу
- ✓ етеккір циклының бұзылуы

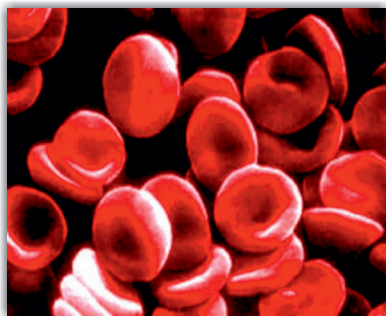
2. Өсу гормоны

Өсу гормоны аталмыш допингте кеңінен тараған. Осы гормонның көмегімен бұлшық еттің көлемі мен күші өседі, қимыл-тірек аппаратының басқа да элементтерін (байламдар, сіңір, шандыр, сүйек) нығайтады. Алайда, оны қабылдаған ересек адамдардың аяқ-қолдарының және ішкі ағзасындағы тіндерінің өсуін қайта жаңғыртып, табиғи пропорциялардың (соның ішінде жүрек, бүйрек, өкпе және т.б.) бұзылуымен байланысты патологиясына әкеп соқтырады.

Денсаулыққа зияны:

- ✓ аномалиялық өсу;
- ✓ бастың қатты ауруы;
- ✓ көздің нашарлауы;
- ✓ артериялық қан қысымының көтерілуі және жүрек жетіспеушілігі дамуының қаупі;
- ✓ диабет және ісіктер;
- ✓ артрит;
- ✓ жүректің кеңеюі;
- ✓ бауыр және қалқанша без функцияларының бұзылуы.

3. Эритропоэтин

Эритропоэтин бір қарағанда залалсыз сияқты болғанымен, денсаулыққа тигізетін зияны зор болуы мүмкін. Медицинада эритропоэз деп жасушаларға оттегіні тасымалдау функциясын атқаруға қабілетті, жетілген эритроциттердің қалыптасуын түсінеді. Оттегінің асыра шамасын алу нәтижесінде

энергетикалық белсенділік, яғни, ағзаның шыдамдылығы күрт жоғарылайды. Бірақ қызыл сүйек кемігін (осы жерде эритроциттер «пайда болады») үнемі ынталандыру оның әлсіреуіне және қанның патологиясына әкеп соқтырады. Бұдан басқа, қызыл қан түйіршіктерінің шамадан тыс көлемі қанды қоюлатып, тамырлардың, соның ішінде жүректегі және мидағы тамырлардың бітелу қауіпін (демек, инфаркт немесе инсульт қауіпін) арттырады.

4. Ынталандырғыштар

Ынталандырғыштар да спортшылармен қабылдауға тыйым салынған заттарға жатады. Ынталандырғыштар ағзаның немесе оның кейбір жүйелерінің функцияларын күшейтеді. Бұл ретте, заттардың осы топтамасы жарыс кезінде қабылдауға тыйым салынады. Осы топтамаға кіретін заттар қысқа мерзімдік палмен сипатталады. Ынталандырушы препараттар орталық және перифериялық жүйке жүйесіне әсер етеді.

Ынталандырғыштарды қолданудың жанама әсері:

- ✓ мазасыздық және агрессия;
- ✓ сусыздандыру;
- ✓ салмақ тастау;
- ✓ ағзаның терморегуляциясының бұзылуы;
- ✓ аритмия;
- ✓ қан қысымының көтерілуі;
- ✓ инсульт қаупінің жоғарылауы.

Бұл заттардың көбі салқын тиюге қарсы препараттардың құрамына кіреді. Мысалы, бұл заттар мұрын спрейлері, құлаққа және көзге тамшылардың құрамына кіреді. Сондықтан кез келген дәріні қолданар алдында спортшы дәрі-дәрмектердің құрамын тыйым салынған ингредиенттерге тексеруге міндетті.

Ынталандырғыштар әкеп соқтырады:

- ✓ дірілдеу және тремор;
- ✓ қимыл координациясының бұзылуы;
- ✓ жүрек жұмысының үдеуі;
- ✓ ыстық өту, соңынан коллапсқа ұшырау, тіпті өліп кету;
- ✓ тәуелділіктің пайда болуы және психиканың бұзылуы.

5. Каннабиноидтер

Спортшылардың допингке қарсы ережелерді бұзушылықпен байланысты заттардың ең көзге түсетін заттардың бірі каннабиноид болып табылады.

Каннабинноидтер табиғи (мысалы, каннабис, гашиш және марихуана) немесе синтетикалық дельта-9-тетрагидроканнабинол; каннабимиметиктер, мысалы, «Spice», болады.

Сора шөбі (марихуана) 400-ден астам химиялық заттардан тұратына қарамастан, ақылға ықпал ететін негізгі белсенді элементі ТГК деп айтылмыш — дельта-9-тетрагидроканнабинол болып табылады. ТГК май түйіршіктерінде және ми, жыныс ағзалары, көк бауыр, бауыр және өкпе сияқты ағзаларда жиналады. ТГК ең үлкен концентрациясы қимыл координациясы, оқу және жадыға жауап беретін ми учаскелерінде байқалады.

Шегу қоспалардың көбінің құрамында синтетикалық каннабиноид болады, ол табиғи каннабиноидтерден күштірек болады. Ең алдымен шегу қоспалары психиканы өзгертуге бағытталады алайды адамның тұлғалық денсаулығына да аса негативті әсері бар. Денсаулыққа зарарлы салдарынан басқа, синтетикалық каннабиноидтер үйрену функцияларын күшейтіп, соңынан тәуелділікті ынталандырады.

Spice («spice» — дәмдеуіш, татымды) — синтетикалық шегу қоспаларының брендтерінің бірі, химиялық заттар қосылған, шөп түрінде жеткізіледі. Осы кезде синтетикалық каннабиноидтер Spice әсер ететін заты болып табылады.

Каннабиноидтер: табиғи (мысалы, каннабис, гашиш және марихуана) немесе синтетикалық дельта-9-тетрагидроканнабинол (ТГК) және каннабимиметиктер, мысалы, Spice, JWH-O18, JWH-O73, HU-210 — ДДҚА «Тыйым салынған субстанциялар мен әдістер тізімі»-не кіреді (S8 классы) және жарыс кезеңінде тыйым салынған.

Жарыстан тыс кезде, Дүниежүзілік допингке қарсы агенттіктің пікірі бойынша есірткілерге (S7 классы) және каннабиноидтерге тыйым салынбағаны үлкен мәселе болып табылады. Бірақ, біріншіден, есірткі затты жарыстан тыс кезде қабылдаса, олар ағзадан ұзақ уақыт шығарылатыны себебінен олар жарыс кезінде ағзадан табылуы мүмкін. Ал бұл допингке қарсы ережелерді бұзушылық болып саналады! Екіншіден, каннабиноидтерді жарыстан тыс кезде (жарыс кезінде де!) қабылдаспортшы спорттық тәртіптемені бұзады. Ал бұл тәртіптік шара қолдануға әкеп соқтырады.

Бұдан басқа, каннабиноидтерді өндіру, сақтау және сату — қылмыстық жаза салынады.

6. Насыбай

Осы кезде насыбай жалпыға қолжетімді болып табылады, шылым мен ішімдіктерге қарағанда, 18-ге толған тұлғаларға рұқсат етілген. Бұдан басқа, оның бағасы өте төмен — шылым бағасынан төмен.

Насыбайдың негізгі компоненті қарапайым қара темекі немесе темекі болып табылады. Бұдан бұрын темекіге ұқсас «нас» деп аталатын өсімдік қолданылған, осыдан заттың атауы да пайда болған. Темекіден басқа, насыбайдың құрамына сөндірілген әктас немесе кез келген құрғақ спирт, түрлі өсімдіктердің күлі, түйе тезегі немесе тауық қиының қоспасы, кейбір кезде — май қосылады. Құрамының өзі жиіркендіреді. Айтпақшы, аздаған түсініктеме. Тауық қиымен бақшаны суарғанда, өсімдіктер «жанып» кетпеу үшін оны сумен араластырады. Ал насыбайға оны ештеңемен араластырмай, «тазадай» қосады.

Насыбайды ұзақ уақыт тартқанда, жүрек айнып, бас ауырады, асқазанның жұмысы бұзылып, ерін күлдіреп, жаралар пайда болады.

Насыбайды шеккендер тез ашуланшақ, мінезі ақылға қонымсыз болатынына ерекше көңіл бөлген дұрыс. Олар дөрекі сөйлеп, мінез көрсетіп, ұстазға, жаттықтырушыға немесе ата-анасына көргенсіздік көрсетуі мүмкін.

Насыбайды көбірек сату үшін оған гашиш немесе басқа да есірткі заттарды қосады. Осылайша «зияны жоқ» насыбайдан басқа есірткіге бара-бара үйреніп кету мүмкін.

7. Спорттағы биологиялық- белсенді қоспалар

Биологиялық-белсенді қоспалар (бұдан әрі — ББҚ) асқа қоспа болып табылады, олар дәрі-дәрмекке жатпайды, қосымша тамақтану болғандықтан, олардың мақсаты — зиян келтірмеу. Бірақ осы кезде ББҚ-лар мен спортшыларға арналған тамақтар коммерциялық серпіліске душар болып отыр. Өнімнің сапасын үнемдеу арқылы, аз ғана шығынмен асыра пайда табуды көздеген компаниялар пайда болып жатыр.

Өңірлік допингке қарсы ұйым спортшыларға да, фитнес-клубтарда жаттығатындарға да ББҚ-ларды қабылдамауға шақырады, себебі олардың құрамына орамында аталмаған, соның ішінде тыйым салынған, субстанциялар кіреді.

Қандай да бір қоспаны қабылдауға бел бусаңыз, оның соншалықты қажеттілігіне және денсаулық пен спорттың мансапқа қауіпі жоқтығына көз жеткізіңіз.

Спорттық тамақтану өнімдерінің 70 %-ның құрамына спортта тыйым салынған, атап айтқанда, анаболикалық стероидтер, психохинталандырғыштар, зәр айдаушылар және басқасы кіретінін естен шығармаңыздар. Әсіресе спорттық тамақтарды интернет арқылы сатып алуда ерекше абай болыңыз. Көптеген елдерде үкіметтер олардың өндірісін тиісті түрде реттемейді. Бұл препараттардың құрамына кіретін ингредиенттер орамда аталған заттарға сәйкес келмеуі, допингке қарсы ережелерге қайшы келуі мүмкін.

Допинг-бақылаудың оң нәтиже берген сынамалардың басым бөлігі сапасы төмен ББҚ қабылдау салдарынан болған.

Биологиялық-белсенді қоспалар мен спорттық тамақты, дәрігерлермен кеңеспей қабылдауға болатын, әмбебап құрал деп санау қате. Олар денсаулық пен спорттық мансапқа төндіретін қауіпі өте зор.

8. Энергетикалық сусындар

Энергетикалық сусындар, немесе энергетиктер — сергітетін алкогольсіз сусындар, әсіресе энергетикалық сусындар жастар мен спортпен шұғылданатын адамдар арасында көп тараған.

Энергетикалық сусындардың танымалдығы көбінде табысты маркетингтік стратегияның жетістігі деп түсінуге болады. Жарнамалық компанияларда «энергия жарылысы», дене мен ой күшінің артуы, серттеледі. Осылайша, энерготониктерді қабылдау жастар үшін белсенді өмір, спорт, қозғалыс сияқты түсініктермен ұштастырылады.

Алайда осындай сусындардың энергетикалық тиімділігі — иллюзия, себебі энергетиктер ағзаның резервін қолданады, өз бетінше энергия бермейді. Өндіруші төзімділіктің артуын және спорттық нәтижелердің жақсаруын уәде еткенімен, әсер етуші ингредиенттер — бұл кофеин және/немесе оның аналогтары (таурин, глюкуронолактон және т.б.), қант, өсімдік экстракттары. Олардың нақты әсері уақытша жүрек ырғағын жылдамдатып, қан қысымын көтереді, сондай-ақ ағзаның сусыздануына әкеп соқтырады.

Қабылдаудың қауіпі жасөспірімдер энергетиктерді ішімдікпен араластырып, мысалы, «арақ-энергетик» коктейльдері күйінде қабылдап, ағзаның жұмысына елеулі соққы береді. Коктейльдегі шамадан асқан кофеин, адамның масаю сезімін әлсіретіп, алкогольді бақылаусыз қабылдауға жол береді де, алкогольдік интоксикация қауіпін 3 есе ұлғайтады. Энергетиктерді алкогольмен қосып қабылдау, масаю сезімін азайтқанмен, масаюды азайтпайды!

Энергетикалық сусындар, спорттық сусындар ретінде сатылғанымен, спортпен айналысқан кезде қабылдамау нұсқалады. Олар шөлдеу сезімін азайтпайды, керісінше — жаттықтырудың алдында және одан кейін қабылдау ағзаның сусыздануын ұлғайтады. Сондай-ақ, қарқынды жүктеме кезінде энергетикалық сусындарды қабылдау жүрек-тамыр жүйесінің проблемаларына алып келуі мүмкін.

Энергетикалық сусындарды асыра қолдану ашуланшақтықты, жүрек қағысының жиілеуіне, ұйқының қашуына, депрессияға, көңіл-күйдің тез ауысуына және т.б. әкеп соқтырады. Энергетикалық сусындардың құрамында қанттың көп болуы (250 мл-де қанттың 9 кесегі болады, салыстырмалы, газдалған суда қанттың 6 кесегі болады) салдарынан көптеген проблемалар туындайды: тіс эмалінің бұзылуы, артық салмақ, ішек жұмысының нашарлауы, іш кебу, асқазан шаншулары, аллергия аурулары, зат алмасудың бұзылуы, бауырдың үлкеюі, қант диабеті. Сондай-ақ, энергетиктердің құрамына кіретін кофеин, есірткілік тәуелділікке ұқсас тәуелділікке әкеп соқтырады. Бір уақытта салмақтың әр килограммына 150 мг астам шамада кофеинді қабылдау — өлімге әкеледі. Орта есеппен 250 мл энергетиктің бір шишасында 80 мг кофеин болады. Алайда энергетиктер 500 мл шишада сатылады, демек, тиісінше құрамында 160 мг кофеин болады.

«Тыйым салынған субстанциялар мен әдістердің тізімі» Халықаралық Стандарты

Тыйым салынған субстанциялар мен әдістердің тізімі (бұдан әрі — Тізім) — Дүниежүзілік допингке қарсы агенттіктің (ДДҚА) құрастыратын, тыйым салынған субстанциялар мен әдістердің тізімі.

ДДҚА Тыйым салынғандар тізімінде спортта тыйым салынған, субстанциялар мен әдістердің тізімдері берілген.

ДДҚА мерзімді, кемінде жылына бір рет, осы Тізімді жаңартып отырады. Жаңартылған Тізім, әдетте, жыл сайын 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізіледі және ДДҚА сайтында бірнеше ай бұрын қолжетімді болады.

Тыйым салынғандар тізімін үш топқа бөлуге болады:

1. Жарыс кезінде және жарыстан тыс кезеңде, яғни әр кезде тыйым салынатын субстанциялар мен әдістер (қолдануға болмайтын субстанциялар: анаболикалық стероидтер, пептидті гормондар, өсу факторлары және ұқсас субстанциялар, бета-2-агонисттер, гормоналды антагонисттер және модуляторлар, диуретиктер және басқа да жасырын агенттер, қан допингі, химиялық және тұлғалық манипуляциялар, гендік допинг).

2. Тек жарыс кезінде тыйым салынғандар (ынталандырғыштар, каннабиноидтер, глюкокортико-стероидтер).

3. Спорттың жеке түрлерінде тыйым салынғандар (алкоголь және бета-блокатор).

Тыйым салынған субстанциялар мен әдістердің қолданыстағы нұсқасы ДДҚА сайтында:

<https://www.wada-ama.org/en/resources/science-medicine/prohibited-list>

ТЫЙЫМ САЛЫНҒАН ЗАТТАРДЫ ТЕРАПИЯЛЫҚ МАҚСАТТА ҚОЛДАНУ

Терапиялық мақсатта қолдану бойынша Халықаралық стандарттарға сәйкес, спортшының Допингке қарсы ұйымның терапиялық мақсатта қолдану жөніндегі Комитеті берген рұқсаттамасы болған жағдайда, ол Тыйым салынған тізімнен құралдар мен әдістерді қолдануға құқылы.

Спортшы емделуге құқылы!

Егер Сіздің денсаулығыңыздың жай-күйі тыйым салынғандар тізіміне енгізілген, субстанциялар мен әдістерді қолдануды талап етсе, Дүниежүзілік допингке қарсы кодекске сәйкес, Сізге оларды терапиялық мақсатта қолдануға (ТМҚ) рұқсат беруі мүмкін.

ТМҚ-ға рұқса қамтамасыз етеді:

- ✓ Құжаттармен расталған ауруды тыйым салынған субстанциялармен және әдістермен емдеуге Сіздің құқыңыз;
- ✓ ТМҚ көрсетілген тыйым салынған субстанциялар мен әдістердің іздерінің сынамада табылғаны үшін, қолданғаны, иемденгені және тағайындағаны үшін ықпалшаралардан қорғайды.

ТМҚ РҰҚСАТ БЕРУДІҢ КРИТЕРИЙЛЕРІ:

- ✓ Тыйым салынған затты немесе әдісті қолданбаса, денсаулықтың айтарлықтай нашарлауына әкеп соқтырады;
- ✓ Тыйым салынған затты немесе әдісті терапиялық мақсатта қолдану спорттық нәтижелерді қосымша жақсартуға әкелуі мүмкін емес;
- ✓ Ақылға қонымды альтернативаның болмауы;
- ✓ Тыйым салынған субстанцияны немесе тыйым салынған әдісті қолдану қажеттілігі. Тыйым салынған тізімнен субстанцияны бұдан бұрын бейтерапиялық мақсатта қолданудың салдары болуы мүмкін емес.

ТМҚ РҰҚСАТ АЛУҒА САУАЛ ДЕГЕН НЕ?

ТМҚ рұқсат алу үшін, спортшы тиісті ұйымға, дұрыс толтырылған, ТМҚ рұқсат алуға формасын рәсімдеп, ұсынуы тиіс.

ТМҚ рұқсат алуға сауалда көрсетіледі:

Спортшы туралы ақпарат:

- ✓ тегі мен аты, жынысы;
- ✓ байланыс мәліметтері;
- ✓ спорт түрі /дисциплина;
- ✓ спортшының деңгейі (халықаралық немесе ұлттық федерацияға қарастылығы);
- ✓ тұлғалық мүмкіншіліктері шектеулі спортшы болып табыласыз ба?.

Медициналық ақпарат:

- ✓ толық диагноз;
- ✓ тыйым салынған субстанцияны немесе әдісті қолдануға негіздеме.

Медициналық нақтылағалар:

- ✓ тыйым салынған субстанцияның патенттелмеген атауы;
- ✓ шамасы;
- ✓ қабылдаудың жиілігі, амалы, ұзақтығы;
- ✓ зертханалық және клиникалық зерттеулердің нәтижелері;
- ✓ осы сауалға қатысты рентген және басқа да суреттер, графиктер.

Сауалға қосып беру керек:

- ✓ дәрігердің декларациясы, тыйым салынған субстанцияны немесе әдісті қолданудың қажеттілігін және медициналық мәліметтердің растығын куәландырады, дәрігердің тегі, медициналық маманданымы, байланыс мәліметтері жазылып, дәрігердің өзі қол қояды;
- ✓ алдыңғы сауалдары, бар болса;
- ✓ спортшының декларациясы, оның персоналды медициналық мәліметтерін ТМҚ Комиссиясы және басқа да уәкілетті тұлғалардың қарауына рұқсаты.

Спортшы ТМҚ рұқсат алуға Сауалы бойынша барлық құжаттардың көшірмесін жасап алуы тиіс. ТМҚ рұқсат алуға Сауалы бойынша барлықшығындарды спортшы өз мойнына алады.

ТМҚ РҰҚСАТ АЛУҒА САУАЛ БЕРУДІҢ МЕРЗІМДЕРІ:

Тыйым салынған субстанцияларды немесе әдістерді қолдану қажеттілігі туындағанда, ТМҚ рұқса алуға Сауал мейлінше қысқа мерзімде беріледі, бірақ оларды қабылдағанға дейін берілуі тиіс. Жарыс кезінде ғана қолдануына тыйым салынған субстанциялар мен әдістерді қолдануға сауал жарысқа дейін кемінде 30 күн қалғанда берілуі тиіс.

ТМҚ РҰҚСАТ АЛУҒА САУАЛ БОЙЫНША ШЕШІМ:

- ✓ ТМҚ бойынша Комиссия сауалды алған күннен бастап 21 күн барысында қабылданады;
- ✓ Спортшыға жазбаша түрде беріліп, АДАМС жүйесінде тіркеледі;
- ✓ ТМҚ рұқсат алуға сауал бойынша бас тартуда бас тарту себептері көрсетілуі тиіс. Спортшы ТМҚК шешіміне тиісті апелляциялық органға шағымдануға құқылы.

ДДҚА кез келген ТМҚ қайта қарауға құқылы. ДДҚА шешіміне апелляция Лозанна қаласындағы Спорттық арбитраждық сотқа беріледі.

ТМҚ РҰҚСАТТЫ КІМ БЕРЕДІ?

Ұлттық деңгейдегі спортшыларға ТМҚ рұқсатты Ұлттық допингке қарсы ұйымы немесе Өңірлік допингке қарсы ұйым береді. Сауал бекітілген нысанға сәйкес қабылданып, ТМҚ жөніндегі Комиссиясы (ТМҚК) қарайды. ТМҚ рұқсат көрсетілген мерзімде ғана қолданыста болып, тек көрсетілген субстанциялар мен әдістерге ғана және белгіленген шамаға ғана рұқсат береді. ТМҚ берген, ұйымның белгілеген талаптары мен шарттары орындалмаған жағдайда, оның қолданысы аяқталғанға дейін қайтарып алынуы мүмкін.

Халықаралық Федерация (ХФ) ТМҚ рұқсатын, халықаралық жарыстарға қатысатын, халықаралық деңгейдегі спортшыларға (ХФ анықтауына қарай), ХФ тіркелетін тестілеу пулына енгізілген, спортшыларға береді. ТМҚ рұқсат алуға сауал ХФ нысанына сәйкес немесе АДАМС жүйесі арқылы рәсімделеді.

Ірі спорттық іс-шараның ұйымдастырушысы

Егер тыйым салынған субстанцияны немесе әдісті қолдану қажеттілігі ірі спорттық іс-шара барысында (мысалы, Олимпиадалық ойындар, әлем чемпионаттары, Азиялық ойындар және т.б.) туындаса, ТМҚ рұқсатын ірі спорттық іс-шараның ұйымдастырушысы береді.

РЕТРОАКТИВТІ ТМҚ

Ерекше жағдайларда спортшы ТМҚ рұқсатын, тыйым салынған субстанция немесе әдіс қолданғаннан кейін алуы мүмкін. Ретроактивті ТМҚ мынадай жағдайларда берілуі мүмкін:

- ✓ шұғыл медициналық көмек көрсетілгенде немесе денсаулық жағдайы күрт нашарлағанда; немесе
- ✓ жағдайдың ерекшелігіне байланысты, Спортшының сауал беруге, ал ТМҚ — оны қарауға қажетті уақыттың немесе мүмкіндіктің болмауы.

Ретроактивті ТМҚ рәсімдеу үшін спортшының ТМҚ рұқсат беру шарттарына сәйкестікті растайтын, медициналық құжаттарының толық жиынтығы болуы тиіс.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

Спортшы ТМҚ рұқсатының көшірмесін допинг-бақылау процедурасынан өту барысында ұсынуы тиіс.

Организация
Объединенных Наций по
вопросам образования,
науки и культуры

При поддержке со стороны
**Фонда ЮНЕСКО для
искоренения допинга
в спорте**